

BESLUT

2014-06-23

Dnr: 13/02774 och
14/00128

SAKEN

Veckans brott och *Veckans brott special*, 2013-11-26, SVT1, inslag om fallet Thomas Quick; fråga om opartiskhet och saklighet

BESLUT

Programmen frias. Granskningsnämnden anser att de inte strider mot kraven på opartiskhet och saklighet.

PROGRAMMEN

Veckans brott

I programmen *Veckans brott* och *Veckans brott special* medverkade bland annat en kriminologiprofessor (professorn), den tidigare morddömde Sture Bergwall (då Thomas Quick), justitieministern, ett justitieråd samt reportern bakom dokumentären *Kvinnan bakom Thomas Quick*. Programmet påannonserades på följande sätt.

Sveriges värsta rättsskandal visade sig också vara en vårdskandal. Det handlar om fallet Thomas Quick och om människan Sture Bergwall, i Dokument Inifrån om en halvtimme. Efter programmet blir det debatt med bland andra [kriminologiprofessorn] och [justitierådet]. Mer om det nu i *Veckans brott*.

Programledaren sa i det så kallade löpet bland annat att Sture Bergwall var på väg till studio för att vara med i kvällens specialsändning om fallet Thomas Quick. Inledningsvis i programmet sades följande.

(Programledaren) – Ja, hej och hjärtligt välkomna till *Veckans brott*. Hej [namn på professorn] (Kriminologiprofessorn) – Ja, hej hej. (Programledare) – Du vi har ju en extra lång specialsändning om fallet Thomas Quick i kväll. Det är väl någonting som du har gått och längtat efter, tror jag. (Kriminologiprofessorn) – Ja, visst visst i sådär, vad kan det vara, tjugo år kanske. (Programledare) – Ja, vi kommer alltså visa [reporterns namn] dokumentär som visar hur seriemördaren Thomas Quick skapades på Säter. Vi kommer att ha många gäster här i kväll; [namn på justitierådet] kommer komma hit,

Sture Bergwall kommer och [personnamn], pappa till elvaårige [personnamn] som ju försvann 1980. Och så kommer även justitieministern [...] hit. Hon ska berätta om den kommission som regeringen nu ska tillsätta och som ska utreda hela den här processen.

Senare i programmet redogjordes för de åtta mordfall som Sture Bergwall blivit friad från och kriminologiprofessorn resonerade kring fallen. Sedan satte sig programledaren och kriminologiprofessorn vid ett bord i studion där Sture Bergwall satt. Bland annat sades följande.

(Kriminologiprofessorn) – Det var väl många år som du inte ville träffa mig. (Sture Bergwall) – Så var det också, absolut. (Kriminologiprofessorn) – Men nu är vi överens i själva sakfrågan så då är det naturligtvis lättare. [---] (Programledare) – För du [personnamn på professorn] du var ju en av de första som tydligt sa att du inte trodde att Thomas Quick då var en seriemördare. (Kriminologiprofessorn) – Ja, jag sa det hela tiden faktiskt. [---] Men om man ska fördela skuld i efterhand så för mig är det ganska enkelt. Skulden i det här sammanhanget åvilar den ansvariga förundersökningsledaren och det är åklagaren [personnamn]. [---] Han är chef för det åklagarområdet så det är hans ärende naturligt och sedan så får han ta hela kakan så att säga och så rullar det på.

Programledaren berättade att för några veckor sedan kom boken *Mannen som slutade ljuga* och att det är den som dokumentären *Kvinnan bakom Thomas Quick* bygger på. Bokens författare (reportern) kom in i studion och beskrev bakgrunden till att han skrev boken. Programledaren sa bland annat följande.

Nu ska vi få se dokumentären och sen är vi tillbaka igen. Då kommer det komma ännu fler gäster [---] Nu så är det dags för dokumentären *Kvinnan bakom Thomas Quick*.

Veckans brott special

Programledaren hälsade tittarna välkomna tillbaka till programmet och presenterade de som medverkade i studion, nämligen kriminologiprofessorn, Sture Bergwall och den reporter (reportern) som står bakom dokumentären *Kvinnan bakom Thomas Quick*. I programmet nämndes bland annat minnesexperten (A) och en psykoanalytiker (D) som enligt den nyss visade dokumentären styrde vården av Thomas Quick på Säter. Bland annat sades följande.

(Programledare) – Och [professorn], dokumentären säger ju i stort sett att seriemördaren Thomas Quick skapades i terapin på Säter. Håller du med om det? (Professorn) – Ja, alltså om man tittar på den här Quickutredningen då slås man ju av att den här Thomas Quick då, han tycks inte veta i stort sett ett pillekvitt om de här gärningarna som han skulle ha begått. Och då kommer de här terapeuterna in och förklarar för polisen att detta talar väldigt starkt för att han har gjort det. Att han just vet så lite. Och det är där de båda sluter sig och sedan kommer, vilket man inte får hålla på med, man får inte blanda terapi med vanlig förundersökning i ett brottmål, speciellt inte om det gäller ett flertal mord som här. (Programledare) – [personnamn på reportern], man får ju lite känslan av att de är i händerna alltså polis och åklagare är i händerna på läkarna. Är det så du menar? (Reportern) – Ja, det var de, absolut. Man måste minnas att Säter var en väldigt imponerande plats. Alltså det är inte ett slitet mentalsjukhus utan det är en enormt påkostad anläggning med liksom vackra parkettgolv och massor med personal och hela självbilden på Säter är att de är alltså

spjutspetsen, de är främst i världen, de håller på att revolutionera rättspsykiatri. Och allt det här får alltså [personnamn] och [personnamn] veta så att alla eventuella invändningar från andra avvisar de med att säga: "Det här är okunnigt folk som inte har kommit lika långt som Säter". (Programledare) – Sture, det skulle alltså vara då att det sitter en 80-årig dam i en lägenhet i Stockholm som styr terapeuterna som då omvandlar dig till en brutal seriemördare. Är det så? (Sture Bergwall) – Absolut. Tidigt när [personnamn] började sitt arbete kring mitt fall så sade jag till honom att: "Utan D ingen Thomas Quick". Och det tror jag också att jag har sagt ett flertal gånger till [reporterns förnamn]. (Programledare) – Men träffade du någonsin D? (Bergwall) – Jag träffade D, hon var till Säter i krissituationer, när jag ville hoppa av utredningarna och det uppstod sådana situationer så reste hon till Säter och pratade med mig och pratade mig till rätta. I andra situationer så pratade vi med varandra per telefon. (Programledare) – Och vad fick du för intryck? (Bergwall) – Det var ju en oerhört stark kvinna, drottninglik. Jag har beskrivit henne som en drottning när hon kom till Säter. Det var nästan så att man satte på sig kjol och frack när hon kom och högtidligt bugade. Alltså så stark var hon. (Programledare) – Men du trodde på hennes teorier då också? (Bergwall) – Ja, för mig var det där ju en gröt av allting egentligen. (Programledare) – Men att du skulle ha mördat, glömt bort, mördat och glömt bort och sedan skulle det då återskapas tio år senare i terapin. (Bergwall) – Ja, jag var ju med om att saluföra den idén också genom att skriva eländiga debattartiklar i Dagens Nyheter och kritisera [professorn] och sådana saker. Det var alldeles förfärligt. (Programledare) – Mm, [professorn], jag vet att du har ju varit kritisk till A då, [personnamn på minnesexperten]. (Professorn) – Ja, visst, visst. Jag har den gammaldags uppfattningen att om folk inte kan göra räkning för vad de har gjort så beror det på att de inte vet vad de pratar om. Inte att det skulle bero på att de har utsatts för grova sexuella övergrepp från i stort sett födelsen. Men det är ju den bärande tesen hos D, eller den skola som hon då leder. Och det är inte så att det här är det enda ärende där hon har doppat svepningen i utan det finns mängder med mål som gäller just grova våldsbrott, sexualrelaterade brott, där hon faktiskt har haft en avgörande inverkan på domen genom att driva de här teserna och där det finns säkert tiotals oskyldigt dömda som avtjänat långa straff. (Programledare) – A har vi bett komma hit och han har inte velat göra det. Och ingen från Säter har velat komma hit, varken de som är ansvariga för verksamheten i dag eller de som var det då.

Programledaren sa att Sture Bergwall hade blivit undersökt av ett rättspsykiatriskt team från Göteborg och hon frågade honom hur den undersökningen hade gått till.

(Bergwall) – Det har varit långa samtal och en del psykologtester. Jag vill bara tillägga att jag tror att det är fullständigt unikt att vid en frikännande dom så beordras det en rättspsykiatrisk undersökning. Jag tror att det är väldigt unikt. Ingen annan av tokarna i Quickhärvan beordras att gå till en psykolog för att undersökas och det kanske skulle behövas. (Professorn) – Ja, men det är ju så att de vårdar sig om sin egen ändalykt. De vill inte att Sture ska springa omkring som en rabiessmittad hund och berätta om sina erfarenheter från Säter utan han kan med fördel då förvaras där under största möjliga tystnad. Svårare än så är det inte. Detta kommer naturligtvis inte att lyckas. (Programledare) – Ja, vad säger du om Stures hälsa här? (Professorn) – Nej jag, han verkar väl inte tokigare än någon annan vid det här bordet. Även jag har mina dagar ska du veta. (Programledare) – De ska komma med sitt besked då senast den 16 december till förvaltningsrätten då i Falun. Vad hoppas du på? (Bergwall) – Jag hoppas ju att jag ska bli friskförklarad och jag tror också att jag blir det. (Programledare) – Och vad gör du då? (Bergwall) – Då går jag rakt fram tillsammans med en liten italiensk vindhund. Det ser jag fram emot. (Programledare) – Och du, jag förstår att du vill inte träffa [justitierådet]? (Bergwall) – Nej, absolut inte. Jag ser inga som helst skäl att prata med en rättshaverist. Absolut inte. (Programledare) – Det kallar du honom? Han är justitieråd i Högsta domstolen. (Bergwall) – Ja, desto

allvarligare. (Professorn) – Ja. (Programledare) – Nej, men då får jag lov att tacka dig här ... (Bergwall) – Tack så mycket. (Programledare) – ... för att du kom hit. (Bergwall) – Tack. (Programledare) – Vi har bjudit in åklagare [personnamn] och polisutredare [personnamn] för att höra hur de ser på huruvida de blev påverkade utav terapeuterna på Säter. De har inte velat komma hit men det gör i stället deras vapendragare då, justitierådet [personnamn]. Han utredde också hela, alla Quickutredningar.

Justitierådet satte sig ner vid bordet.

(Programledare) – Och du utredde det här som JK då 2006. Då kom du fram till att polis och åklagare inte hade gjort något fel. Ja, Sture Bergwall, han gick nu. Han vill inte träffa dig. Har du någon förståelse för det? (Justitierådet) – Ja. Jag har inte så stor lust att träffa honom heller. (Programledare) – Det har du inte? (Justitierådet) – Nej. (Programledare) – Nej. (Justitierådet) – Det är nog lika bra att vi är på varsin planhalva. (Programledare) – Ja, men då löste vi det bra så här då? (Justitierådet) – Ja, det gjorde ni. (Programledare) – Du har också sett nu dokumentären om Sätters roll. Har den förändrat din syn på hur trovärdiga Thomas Quicks erkännanden var? (Justitierådet) – Nej, det har den inte. Jag har ju läst boken tidigare också och nu såg jag filmen och det är i stort sett samma berättelse och man kan säga är att det som [reportern] har missat det är att domarna mot Thomas Quick/Sture Bergwall inte alls bygger på några bortträngda minnen. Domarna bygger på hans erkännanden men också på bevisning i målen, framför allt uppgifter som han kunde om mordet. Information som han kunde lämna som han inte kunde ha fått från någon annan än sig själv. (Programledare) – Så terapin här är inte relevant alltså då för rättsprocessen? (Justitierådet) – Nej, den är inte relevant för rättsprocessen.

Programledaren frågade reportern vad han hade att säga om det.

(Reportern) – Nej, det är inte sant. Det är inte sant över huvud taget. (Programledare) – På vilket sätt är den relevant då? (Reportern) – Det var ju så att man redovisade ju i rätten att Sture Bergwall hade ändrat sig på många punkter hela tiden. Han ändrade sig när det gäller vilket mordvapen han använt, han vet inte hur offren ser ut och han kan inte visa var han har gömt försvunna kroppar. Och det förklaras just med, som [professorn] sade, det förklaras med att han har problem med att få fram sina bortträngda minnen. Och det står ju då A och intyggar. Hade det varit så att det inte stod en expert och intygade de här konstigheterna så hade naturligtvis rätten tänkt tanken att det kunde möjligen vara så att han inte är mördaren, vilket är den enkla förklaringen. (Programledare) – En förutsättning för att han skulle bli dömd var att de här experterna ändå kunde bekräfta att det här var möjligt, att man kunde minnas sådant här. Och att man hade mycket fel på vägen. (Justitierådet) – Det var det inte. Läser man domarna så ser man att vad man går på är den bevisning, den berättelse som han har lämnat. Att han kunde ett stort antal uppgifter, han kunde lämna ett stort antal uppgifter kring mordet som ingen annan kunde ha känt till. Det är det som de bygger på och dessutom på en del teknisk bevisning. Men dessutom så bygger domarna på ... (Professorn) – Den här tekniska bevisningen, vad skulle den bestå i? (Justitierådet) – Dessutom så bygger domarna på att man vet att han har varit bedömd i psykiatriska bedömningar som mycket farlig, som pedofil och som en person som kan begå den här sortens brott. Och en gärningsmannaprofilerare från FBI i USA säger att det vore mycket konstigt om han inte skulle begå fler sådana brott. (Programledare) – Vi ska låta, du får fortsätta sedan. [Professorn], du opponerade dig. (Professorn) – Ja, jag blir våldsamt intresserad när du säger att det finns teknisk bevisning som talar mot Thomas Quick. Vad skulle den bestå i?

Professorn, justitierådet och reportern pratade om en likhund, Sampo, som använts i en av mordutredningarna.

(Programledare) – Vet ni vad. Nu måste jag... (Justitierådet) – Det går inte att förklara. (Programledare) – ... avbryta just den här diskussionen om hunden Sampo. Jag vill bara höra lite, för tittarnas räkning här då: vad var det Thomas Quick hade för fel när han beskrev då det här mordet på [personnamn]. (Reportern) – Ja, till och börja med så har han ju aldrig visat var han lagt, gömt kroppen. Sedan ändrade han sig ju mellan varje förhör. [---] Det är alltså en evinnerlig rad utav absurditeter från början till slut. Och hur de lyckades få Sture Bergwall fälld för [personnamn]-mordet är alltså en av de stora miraklerna.

(Programledare) – Att ni kan sitta här och diskutera bevis då, då är de ju inte oomtvistliga. (Justitierådet) – Alla bevis måste provas noggrant. Det man ska konstatera är att det finns ungefär 50 unika omständigheter som Sture Bergwall har kunnat om de olika morden som ingen kan ha berättat för honom. Så är det... (Reportern) – [namn på justitierådet] är en kallhamrad, kallhamrad lögnare alltså. (Justitierådet) – Så är det och det kan vara svårt att förstå. Han var dessutom en person som man visste hade kapacitet för att göra det här. Och det finns, han har erkänt mord på femton personer som är döda eller försvunna och ingen annan misstänkt finns. (Programledare) – Får jag säga så här då. Det här är då en granskning som åklagaren gjorde just när det gäller [personnamn]-fallet och det är alltså en vidräkning av hela rättsprocessen. Det är skarp kritik och man pekar på enormt många brister i utredningen. Han har nu friats för det här mordet. Har han haft fel då, den här åklagaren? (Justitierådet) – Den där åklagaren, som du säger, har inte gjort någon skarp vidräkning av processen. Han gör en omvärdering av bevisningen. Domstolen har bedömt bevisningen och kommit fram till att det räcker för att säga att Sture Bergwall är bortom rimligt tvivel skyldig till mordet. Och efteråt har inget annat hänt än att Sture Bergwall har tagit tillbaka sitt erkännande. (Reportern) – Nej. (Justitierådet) – Sedan har man gjort en annan värdering. Åklagaren har gjort en annan värdering. Vad som har hänt här i den här processen det är att medierna har gått på en riktig blåsning. [---] Det här är en av Sveriges största blåsningar någonsin.

Programledaren frågade professorn vad han hade att säga om det.

(Professorn) – Oj, oj, oj. Ja, vad ska jag säga? Faktum är ju det att det är din så kallade granskning 2006 som gör att de här personerna aldrig kan ställas till ansvar. Men för personer som har följt de här förundersökningarna så är det alldeles uppenbart att det här som du pratar om det existerar inte. Det beror på att du får dina uppgifter från de här personerna som du skulle ha granskat. Och det får vi hoppas att det är en unik insats från en justitiekansler i det här landet. (Programledare) – Du kunde ha kommit fram till det här du också, 2006, när du granskade fallet? (Justitierådet) – Alltså, 2006 så hävdade ju Sture Bergwall fortfarande enfatiskt att han hade begått morden när jag gjorde min granskning. Hade han då inte... (Programledare) – Pratade du med Sture Bergwall då? (Justitierådet) – Nej. Hade han då hävdat att han inte hade begått dem, han var ju mycket arg på alla som hävdade att han inte hade begått dem, hade han då sagt: "Jag begick dem inte", då hade jag nog tittat närmare på det för då fanns ju inte hans erkännande. Men det enda som har hänt är att hans erkännande numera inte finns. Men det finns en rad... (Professorn) – Men han har fortfarande mördat de här... (Justitierådet) – ...en rad mycket tunga omständigheter som talar för att åtalerna var riktiga, domarna var riktiga och det finns egentligen ingenting... (Reportern) – Hur många har han mördat? (Justitierådet) – Det finns egentligen...[---]

Reportern och justitierådet fortsatte diskussionen till dess programledaren bröt in.

(Programledare) – Jag måste bara få fråga dig då. (Reportern) – Finns det ingenting om bortträngda minnen i domarna? (Justitierådet) – Nej, det gör det. Inte i de bedömningar som tingsrätten... (Reportern) – Det står ju uttryckligen. De citerar ju A.

(Justitierådet) – Inte ett ord. Inte ett ord. Det som du... (Reportern) – Det är omöjligt att prata med en människa som inte talar sanning. (Justitierådet) – Det som du citerar...[--] (Justitierådet) – Det som du citerar i dokumentären, om du tittar tillbaka vad A har sagt där så handlar det om helt rimliga saker som A säger om hur man minns mer när man får associationer... [---]

Justitierådet och reportern fortsatte diskutera till dess programledaren återigen bröt in.

(Programledare) – Mina herrar, nu måste jag då få fråga dig: under den här resningsprocessen så har alltså alla de här fallen granskats av tio åklagare och arton hovrättsdomare. Och de har alltså kommit fram till att Bergwall inte är skyldig. Har de fel då alltså? (Justitierådet) – Det är just det där som är en utav de riktigt stora, ett av de riktigt stora misstagen, en av de stora missuppfattningarna. De har inte kommit fram till att han inte är skyldig. (Professorn) – Nää. (Reportern) – Har de inte? (Justitierådet) – Nej, nej, nej. Det är ett stort missförstånd. Och det är det stora missförståndet. Det är det som har åstadkommit den här blåsningen. (Programledare) – Så du vill sitta här och säga att Sture Bergwall är skyldig? (Justitierådet) – Jag säger inte så. Han ska betraktas som oskyldig nu när han är frikänd. (Professorn) – Oj. (Justitierådet) – Men vad jag säger är att det var inte någon rättsskandal. Han åtalades korrekt, han dömdes korrekt. Det finns massor av bevisning.[---] (Programledare) – Vet ni nu vill jag bara höra vad [professorn] säger. Det är ingen rättsskandal det här. (Professorn) – Nej, nej det är inte, ja. Det är en gigantisk rättsskandal och...(Reportern) – Han sitter här. Detta är rättsskandalen. (Professorn) – Det stora mysteriet är att en person som [namn på justitierådet] kan sitta i vår Högsta domstol men det får vi väl ta hand om så småningom. Men det han säger är inte sant och det stör mig något. För att, som [namn på reportern] här påpekat, det är omöjligt att argumentera mot en person som talar mot bättre vetande. (Programledaren) – Du är då domare i Högsta domstolen. Du utmanar hela rättsväsendet med din ståndpunkt här. Du är väldigt ensam. Vad får det för konsekvenser för din roll i Högsta domstolen? (Justitierådet) – Inga konsekvenser. Jag utmanar inte hela rättsväsendet. Alla jurister som bedömer den här historien säger: "Det är inte alls fastslaget att det var en rättsskandal". Vad som är fastslaget är att åklagarna gjorde bedömningen att det nu inte skulle gå att få en fällande dom. (Programledare) – Men de höga jurister som nu har... (Justitierådet) – Bevisribban har sänkts från kanske 98 procent när han fälldes till kanske 90 procent därför att hans erkännande...(Reportern) – Det är ju fel. (Justitierådet) – Men det är fortfarande 90 procents bevisning för att han... (Professorn) – Det är fullkomligt befängt. (Justitierådet) – ... har begått mordet. Det vet alla som kan det här. Ingen jurist säger att det var en rättsskandal. (Reportern) – Det är mycket sådant här: "Ingen, alla tycker", men det är ju ingen som håller med. (Professorn) – Kan du ge oss några namn på de som delar din uppfattning? (Reportern) – Den, alltså den stora rättsskandalen i dag det är alltså att [justitierådet] friade [personnamn] och [åklagaren]. Det är vad som hände. 2006 gjorde [justitierådet] en katastrofal, han tog ett katastrofalt beslut. Den här dokumentären slutar just med konstaterandet att inget ansvar utkrävts. Den som är ansvarig för att inget ansvar utkrävts sitter här. Det är det som är rättsskandalen i dag. Den rättsskandalen kommer [justitierådet] att få leva med tills han dör.

Programledaren välkomnade sedan ytterligare en gäst till bordet som beskrev sin upplevelse som pappa till ett barn som Thomas Quick fälldes för att ha mördat. Därefter anslöt även justitieministern till sällskapet vid bordet. Hon berättade om en utredning som regeringen tillsatt för att beskriva vad som hänt i fallet Thomas Quick och komma med förslag på förändringar.

(Programledare) – Hur låter det här, [professorn]? (Professorn) – Ja, jag tror man ska akta sig för att dra alltför stora principiella växlar på den här Quick-saken. Det är ju

faktiskt så att den blev möjlig i kraft av att ett antal dårar inom rättsapparaten och vården råkar sammanstråla på ett maximalt olyckligt sätt. (Programledare) – Du ser inga strukturella problem? (Professorn) – Jag ser, alltså det finns en risk för att man diskuterar saker i termer av ett systemfel som i själva verket är ett personfel. Och jag har väldigt svårt att tro att normalt fungerande poliser och åklagare hade klivit på den här vagnen. På samma sätt som jag har svårt att tro att hade man följt den vedertagna uppfattningen redan vid den här tiden inom den psykiatriska vården så skulle de heller inte ha funnits med. [...] (Programledare) – Får jag fråga bara dig först då. Vad säger du om en kommission? (Justitierådet) – Jag tycker att det är utomordentligt bra att det nu görs en ordentlig utredning. Det behövs verkligen och då kommer man att se vad som verkligen har hänt och det är precis vad som behöver göras. Och [personnamn] är en utmärkt person och vi kommer säkert att få veta sanningen. För det som är bra med det här det är ju att det finns en sanning, det finns en verklighet. Och jag vill bara säga också att när [professorn] säger att de har varit dårar de här personerna, så är det oerhört fult, oerhört kränkande, de har gjort ett riktigt bra arbete. (Professorn) – Jaha, det har de?

ANMÄLNINGARNA

En anmälare har anmält alla tio avsnitt av *Veckans brott* som sändes under hösten 2013. Han ifrågasätter om det är förenligt med kravet på opartiskhet att låta kriminologiprofessorn oemotsagd få yttra sig i kontroversiella frågor. Anmälaren pekar särskilt på vad han anser vara olämpliga yttranden som kriminologiprofessorn gjort gällande ”Quickaffären”. Kriminologiprofessorn får enligt anmälaren vara helt ensam expert i många program vilket förstärker intrycket av att Sveriges Television (SVT) ställer sig bakom hans uttalanden.

Mot bakgrund av de invändningar anmälaren har fört fram har granskningsnämnden granskat *Veckans brott* samt *Veckans brott special* som sändes den 26 november 2013.

En annan anmälare anser att *Veckans brott special* strider mot kravet på opartiskhet och för fram att programledaren gjorde mycket partiska uttalanden och tog direkt ställning mot justitierådet som person när hon presenterade honom som en vapendragare. Justitierådet försökte hinna förklara vad denne egentligen menar, nämligen att en friande dom innebär att bevisningen inte anses räcka för en fällande dom och att resningsbesluten innebär att domsluten kan ifrågasättas, och att åklagarna i samtliga fall har lagt ner åtalen då bevisningen inte anses räcka utan Sture Bergwalls erkännande. I stället gavs det felaktiga intrycket att justitierådet menade att Sture Bergwall är skyldig till mordet då justitierådet hela tiden blev avbruten och inte fick tala till punkt. Debatten kom dessutom precis efter en starkt vinklad dokumentär gällande den rättspsykiatriska vården av Sture Bergwall.

PROGRAMFÖRETAGETS YTTRANDE

Gällande kriminologiprofessorns roll

SVT har fått tillfälle att yttra sig över om kriminologiprofessorns medverkan i programmen överensstämmer med kravet på opartiskhet mot bakgrund av de invändningar anmälaren fört fram. SVT anför på följande grund att programmet inte strider mot opartiskhetskravet.

Kriminologiprofessorn är *Veckans brotts* expert. Han har efter många år som forskare och expert, bland annat hos Rikspolisstyrelsen och Stockholms universitet, en gedigen kunskap om polisens, åklagarnas och domstolarnas arbete. Utifrån denna kunskap drar han i programmet slutsatser om den svenska rättsapparaten. Han har länge ifrågasatt domarna mot Thomas Quick och han kommenterade i den aktuella sändningen vid ett flertal tillfällen rättsväsendets arbete under de så kallade ”Quick-åren”. De av kriminologiprofessorn kritiserade Quick-domarna är mycket omdebatterade och därför deltog, förutom professorn själv, även flera andra experter och medverkanden i studiosamtalet.

Som expert har kriminologiprofessorn, i likhet med till exempel en recensent, ett större utrymme att göra värderande uttalanden än en programledare, något som även granskningsnämnden konstaterat tidigare. Det är mot den bakgrunden hans kritik mot polisens och rättspsykiatrins arbetsmetodik under de så kallade ”Quick-åren” ska ses. Uttalandena bemöttes av justitierådet som förde fram andra ståndpunkter än de kriminologiprofessorn företrädde. Justitierådet framförde å sin sida ståndpunkter som efter hävandet av morddomarna mot Sture Bergwall kan ses som kontroversiella. Kriminologiprofessorns kommentarer medverkade även till att belysa detta. Redaktionen ville även ge tittarna möjlighet att ta del av A:s, förre åklagarens och förhørsledarens bilder av rättsprocessen. Detta omöjliggjordes när de valde att tacka nej till medverkan, vilket framgick i programmet.

Gällande Veckans brott special

SVT anser att debatten i *Veckans Brott Special* överensstämmer med kraven på opartiskhet och saklighet i SVT:s sändningstillstånd. SVT framför sammanfattningsvis följande.

Bakgrunden till samtalet var att SVT ville ha en bred diskussion om innehållet i dokumentären *Kvinnan bakom Thomas Quick*. Därför hade en rad personer bjudits in att delta, antingen i direktsändning på plats i studion eller genom en bandad intervju. SVT uppger vilka personer som bjöds in men tackade nej trots upprepade förfrågningar. På grund av att flera personer tackade nej till att delta kom samtalet i studion att delas upp i två delar; den första där Sture Bergwall var med tillsammans med kriminologiprofessorn och reportern och den andra där justitierådet var med tillsammans med professorn och reportern.

När programledaren påannonserade den andra delen av samtalet berättade hon att redaktionen hade bjudit in bland annat åklagaren och förhørsledare som tackat nej till att medverka. Justitierådet själv har inte reagerat på epitetet vapendragare och även om formuleringen var tillspetsad uttryckte den på ett enkelt sätt det faktum att han har haft en nära kontakt med bland annat åklagaren och förhørsledaren och att de agerat på samma sida i debatten om Quick-skandalen. Justitierådet har också skrivit en debattartikel tillsammans med A. Epitetet som programledaren använde uttrycker i sig inget ställningstagande som strider mot kravet på opartiskhet.

Justitierådet fick i diskussionen gott om programtid att utveckla sina synpunkter, inte minst om varför han anser att morddomarna mot Quick inte var felaktiga.

AKTUELLA BESTÄMMELSER

SVT ska utöva sändningsrätten opartiskt och sakligt samt med beaktande av att en vidsträckt yttrande- och informationsfrihet ska råda i televisionen (vid tidpunkten för sändningen enligt 5 § i sändningstillståndet och efter den 1 januari 2014 enligt 13 § i sändningstillståndet). Kravet på opartiskhet tillämpas enligt granskningsnämndens praxis i princip fullt ut på programledare, reportrar och andra som genom sin ställning i ett program kan uppfattas som företrädare för programföretaget. Bestämmelsen innebär bland annat att en programledare eller reporter inte får göra värderande uttalanden eller ta ställning i kontroversiella frågor. Med hänsyn till den vidsträckta yttrandefriheten kan kraven ställas lägre i fråga om intervjuade, debattdeltagare och andra så kallade tillfälliga medverkande.

Kravet på opartiskhet innebär enligt granskningsnämndens praxis bland annat att kontroversiella ämnen eller händelser inte får behandlas ensidigt, det vill säga så att endast en parts version eller synpunkter klart dominerar ett program eller inslag. Det är tillåtet att skildra ett ämne från en speciell utgångspunkt, men i så fall bör detta klart framgå av programmet eller programpresentationen.

Av betydelse för bedömningen är också bestämmelsen om att SVT ska stimulera till debatt, kommentera och belysa händelser och skeenden samt granska myndigheter, organisationer och företag som har inflytande på beslut som rör medborgarna (vid tidpunkten för sändningen enligt 9 § i sändningstillståndet och efter den 1 januari 2014 enligt 8 § i sändningstillståndet). Denna skyldighet innebär enligt granskningsnämndens praxis att ett program eller inslag kan ha en kritisk infallsvinkel utan att strida mot kravet på opartiskhet. Om allvarlig kritik riktas mot en klart utpekad part ska dock den kritiserade få bemöta eller kommentera kritiken. Som regel ska detta ske i samma program eller inslag. Att en part vägrar att medverka hindrar inte att ett program eller inslag sänds. Om möjligt bör i sådana fall den kritiserades uppfattning redovisas på något annat sätt.

Kravet på saklighet innebär främst att uppgifter som är av betydelse för framställningen ska vara korrekta och att framställningen inte får vara vilseledande, till exempel genom att väsentliga uppgifter utelämnas. SVT ska före sändning av program så noggrant som omständigheterna medger kontrollera sakuppgifter i programmet (13 § andra stycket i sändningstillståndet).

GRANSKNINGSNÄMNDENS BEDÖMNING

Granskningsnämnden konstaterar att kriminologiprofessorn är *Veckans brott*s återkommande expert. Hans personligt präglade ställningstaganden i de aktuella inslagen medför inte i sig att SVT har åsidosatt kravet på opartiskhet. Granskningen av inslagen ger enligt nämndens mening inte anledning till granskning av tidigare sända avsnitt i serien.

Kriminologiprofessorn riktade i inslagen allvarlig kritik mot utpekade personer. SVT har uppgett att dessa gavs möjlighet att delta i direktsändningen eller via en bandad intervju, men att de avböjt medverkan. Programmet strider därför inte mot opartiskhetskravet i detta avseende.

Nämnden konstaterar att justitierådet genom sin medverkan i *Veckans brott special* gavs möjlighet att bemöta den kritik som riktades mot honom och redogöra för sin syn på de aktuella rättsprocesserna. Ämnet behandlades därför inte ensidigt. Nämnden kan vidare inte finna att programledarens uttalande om justitierådet som vapendragare eller programledarens förhållningssätt i övrigt innebär att *Veckans brott special* strider mot kravet på opartiskhet.

Nämnden kan inte heller finna att vad som anförts i övrigt medför att *Veckans brott special* strider mot kravet på saklighet.

Detta beslut har fattats av Henrik Jermsten, K-G Bergström, Elisabet Bäck, Ingrid Carlberg, Maria Edström, Leif Hedman och Jan Holmberg efter föredragning av Maria Bergerlind Dierauer.

På granskningsnämndens vägnar

Henrik Jermsten

Maria Bergerlind Dierauer

Detta är en elektronisk kopia av beslutet. Namnunderskrifter finns på originalhandlingen som förvaras hos myndigheten.